

Asia C-516/19

**Unionin tuomioistuimen työjärjestyksen 98 artiklan 1 kohdan mukainen
ennakkoratkaisupyynnön tiivistelmä**

Jättämispäivä:

9.7.2019

Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin:

Verwaltungsgericht Berlin (Berliinin hallintotuomioistuin, Saksa)

Ennakkoratkaisupyynnön tekemispäivä:

17.6.2019

Kantaja:

NMI Technologietransfer GmbH

Vastaaja:

EuroNorm GmbH

Kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian kohde

Tukien soveltuvuus sisämarkkinoille, pk-yritysten määritelmä, julkisyhteisön tai -laitoksen määräysvallassa oleva yritys

Ennakkoratkaisupyynnön kohde ja oikeusperusta

Unionin oikeuden tulkinta, SEUT 267 artikla, erityisesti

tiettyjen tukimuotojen toteamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti 17.6.2014 annettu komission asetus (EU) N:o 651/2014 (EUVL 2014, L 187, s. 1) (jäljempänä asetus N:o 651/2014)

Ennakkoratkaisukysymykset

1. Eikö taloudellista toimintaa harjoittavaa yhtiötä, jonka osakkaiden vastuu on rajattu, voida pitää asetuksen N:o 651/2014 liitteessä I olevan 3 artiklan 4 kohdan

perusteella pienenä tai keskisuurena yrityksenä (jäljempänä pk-yritys) jo siitä syystä, että 90 prosenttia sen osakepääomasta on sellaisen yksityisoikeudellisen säätiön hallinnassa, jonka 17-jäsenisessä hallintoneuvostossa, jolla ei ole toimivaltaa liiketoiminnan johtamiseen, on kaksi ministeriön edustajaa, yksi kaupungin ylipormestari, yksi yliopiston rehtori, kolme samaisen yliopiston professoria, yksi erään toisen korkeakoulun rehtori ja yksi teollisuus- ja kauppakamarin toimitusjohtaja?

2. Ovatko valtiolliset yliopistot ja korkeakoulut ja saksalaiset teollisuus- ja kauppakamarit asetuksen N:o 651/2014 liitteessä I olevan 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja julkisyhteisöjä tai -laitoksia?

3. Ovatko säätiön hallintoneuvostossa toimivat luottamusmiesjäsenet asetuksen N:o 651/2014 liitteessä I olevan 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitettuja julkisyhteisön edustajia jo siitä syystä, että he työskentelevät päätoimisesti julkisyhteisössä tai -laitoksessa?

4. Edellyttääkö asetuksen N:o 651/2014 liitteessä I olevan 3 artiklan 4 kohdan ilmaisu ”julkisyhteisön tai -laitoksen hallinnassa”, että julkisyhteisön tai -laitoksen elimet voivat oikeussuhteen vuoksi määrätä hallintoneuvoston luottamusmiesjäseniä äänestämään tietyllä tavalla?

5. Edellyttääkö äänimäärään perustuva julkisyhteisön tai -laitoksen epäsuora määräysvalta, että on todettu, että julkisyhteisö tai -laitos vaikuttaa hallintoneuvoston luottamusmiesjäseniin, jotta nämä käyttävät äänioikeuksia julkisyhteisön tai -laitoksen määräämällä tavalla?

6. Onko julkisyhteisöllä tai -laitoksella äänimäärään perustuva epäsuora määräysvalta jo silloin, kun on olemassa mahdollisuus, että hallintoneuvoston luottamusmiesjäsenet ottavat huomioon edustamiensa julkisten organisaatioiden edut toimiessaan hallintoneuvostossa?

7. Edellyttääkö asetuksen N:o 651/2014 liitteessä I olevan 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitettu ilmaisu ”yhdessä toimivan julkisyhteisön tai -laitoksen hallinnassa”, että julkisyhteisöllä tai -laitoksella voidaan todeta oleva yhteinen tahdonmuodostus äänioikeuksien osalta?

8. Onko asetuksen N:o 651/2014 liitteessä I olevan 3 artiklan 4 kohdassa tarkoitettun ilmaisun ”hallinnassa” kannalta ratkaisevaa se, miten säätiö tosiasiaassa soveltaa säätiön perustamiskirjaa, vai se, miten perustamiskirjan sanamuotoa voidaan mahdollisesti tulkita?

Unionin oikeuden säännöt, joihin asiassa on viitattu

Asetus N:o 651/2014, erityisesti

asetuksen N:o 651/2014 liitteessä I olevan 3 artiklan 4 kohta (jäljempänä riidanalainen säännös)

Kansalliset oikeussäännöt ja sopimusmääräykset, joihin asiassa on viitattu

Teollisuus- ja kauppakamarien väliaikaisesta sääntelystä annettu laki (Gesetz zur vorläufigen Regelung des Rechts der Industrie- und Handelskammern, jäljempänä IHKG), sellaisena kuin se on muutettuna 29.3.2017.

Liittovaltion talous- ja energiaministeriön antamat pk-yritysten innovaatio-ohjelmaa koskevat ohjeet (Zentrales Innovationsprogramm Mittelstand, jäljempänä ZIM-ohje), jotka eivät ole luonteeltaan normatiivisia.

NMI-säätiön (Naturwissenschaftliches und Medizinisches Institut an der Universität Tübingen) perustamiskirja, sellaisena kuin Regierungspräsidium Tübingen on sen hyväksynyt 11.8.2015 (jäljempänä perustamiskirja).

NMI-instituutin ja Tübingenin valtiollisen yliopiston välinen yhteistyösopimus, joka uusittiin vuonna 2009 (jäljempänä yhteistyösopimus).

Tosiseikat ja menettelyn vaiheet

- 1 Riita-asia koskee kantajan tutkimus- ja kehityshankkeen edistämistä ZIM-ohjeen mukaisesti.
- 2 Vastaaja on rajavastuuyhtiö (GmbH), joka käyttää julkista valtaa hoitaessaan julkisoikeudellisia hallinnointitehtäviä muun muassa avustusten alalla.
- 3 Kantajan peruspääoma on 27 800 euroa. Tästä NMI Naturwissenschaftliches und Medizinisches Institut an der Universität Tübingen -tutkimusinstituutin (jäljempänä NMI-instituutti) osuus on 25 000 euroa. Loput peruspääomasta kuuluu sijoitusyhtiölle.
- 4 NMI-instituutti on oikeuskelpoinen yksityisoikeudellinen säätiö. Tämän yleishyödyllisen säätiön tarkoituksena on edistää tiedettä ja tutkimusta. Kantajana oleva instituutti perustettiin muun muassa sen vuoksi, että instituutin tutkimistuloksia haluttiin hyödyntää käytännössä taloudellisen edun saamiseksi. Säätiön pääoma kerättiin 13 yritykseltä ja vähäisessä määrin Reutlingenin kaupungilta. Perustamiskirjassa ei ole säännelty sitä, miten NMI-instituutti voi käyttää osakkaana oikeuksiaan kantajana olevassa yhtiössä.
- 5 Kantajan toimitusjohtaja oli vuoden 2018 huhtikuuhun asti myös NMI-instituutin hallituksen puheenjohtaja ja johtaja. Kantajan ja NMI-instituutin päätoimipaikka on samassa rakennuksessa Reutlingenissa.
- 6 NMI-instituutilla on perustamiskirjansa mukaan kaksi toimielintä, jotka ovat hallintoneuvosto (Kuratorium) ja hallitus. Hallitus johtaa säätiötä ja hoitaa sen

kaikkia asioita. Hallitus tarvitsee useissa asioissa hallintoneuvoston antaman etukäteissuostumuksen, esim. kiinteistökaupoissa ja ottaessaan lainaa.

- 7 Hallintoneuvoston tehtävänä on määrittää säätiön toimintaa koskevat periaatteet säätiön tarkoituksen mukaisesti ja valvoa niiden noudattamista. Perustamiskirjan mukaan sen toimivaltaan kuuluu säätiön tutkimus- ja rahoitussuunnittelua koskevien päätösten tekeminen, hallituksen nimittäminen ja erottaminen ja perustamiskirjan muuttaminen. Se tekee päätöksensä yksinkertaisella ääntenenemmistöllä ja perustamiskirjaa koskevissa muutoksissa kahden kolmasosan enemmistöllä.
- 8 Hallintoneuvoston jäsenet ovat luottamusmiehenä. Kyseiseen hallintoneuvostoon kuuluu perustamiskirjan mukaisesti yhteensä 17 jäsentä. Sen täsmällisen kokoonpanon osalta viitataan ensimmäiseen ennakkoratkaisukysymykseen. Enemmistö jäsenistä edustaa riidanalaisessa säännöksessä tarkoitettua julkisyhteisöä tai -laitosta.
- 9 Hallintoneuvostossa on jäsenenä muun muassa Reutlingenin kaupungin teollisuus- ja kauppakamarin toimitusjohtaja. IHKG:n mukaan teollisuus- ja kauppakamarit, jotka ovat julkisoikeudellisia yhteisöjä, edustavat alueensa elinkeinonharjoittajien etuja ja edistävät elinkeinoelämän etuja.
- 10 Lisäksi NMI-instituutti ja valtiollinen Tübingenin yliopisto tekevät yhteistyötä yhteistyösopimuksensa nojalla. Sopimuksessa määrätään muu muassa
 - yhteistyöstä tasavertaisina kumppaneina ja samanarvoisista vastavuoroisista suorituksista,
 - tutkimushankkeiden suunnittelusta ja toteutuksesta,
 - yhteistyöstä työ- ja koulutusmahdollisuuksien alalla sekä
 - oppituolin haltijoiden sijoittamisesta säätiön laitoksiin.
 Yhteistyösopimus koskee myös sääntöjä, joita sovelletaan yhteisten keksintöjen hyödyntämisestä saatujen tulojen jakamiseen Tübingenin yliopiston ja NMI-instituutin välillä.
- 11 Vuoden 2016 heinäkuussa kantaja haki vastaajalta avustusta tutkimushankkeilleen. Vastaaja katsoi, että tutkimushankkeet olivat tukieläisiä, mutta se hylkäsi silti hakemuksen helmikuussa 2017. Se perusteli tätä sillä, ettei kantajaa voida pitää pk-yrityksenä, koska se on julkisyhteisön tai -laitoksen määräysvallassa.
- 12 Kantaja teki tästä päätöksestä valituksen, jonka vastaaja hylkäsi kesäkuussa 2017. Kantaja toistaa vaatimuksensa kanteessaan.

Ennakkoratkaisupyynnön perustelut

- 13 Pääasian ratkaisu riippuu sopimusten tulkintaa koskevasta unionin tuomioistuimen ratkaisusta.
- 14 Asian ratkaisun kannalta merkitystä on sillä, saiko vastaaja riidanalaisen säännöksen perusteella perustellusti hylätä kantajan luokittelun pk-yritykseksi ja kieltäytyä tukitoimista.
- 15 ZIM-ohjeen mukaan pk-yrityksillä, joilla on liiketoimintaa Saksassa, on oikeus tehdä hakemus. Ohjeessa viitataan pk-yrityksen määritelmän osalta asetukseen N:o 651/2014 ja riidanalaiseen säännökseen.
- 16 Riidanalaisen säännöksen mukaan yritystä, jonka pääomasta tai äänimäärästä vähintään 25 prosenttia on yhden tai useamman yksin tai yhdessä toimivan julkisyhteisön tai -laitoksen hallinnassa, ei voida pitää pk-yrityksenä.
- 17 Vastaaja esittää seuraavat perustelut sen tueksi, että kantaja on julkisyhteisön tai -laitoksen määräysvallassa eikä sitä näin ollen voida luokitella pk-yritykseksi:
 - NMI-instituutti ja kantaja ovat asetuksen N:o 651/2014 [liitteessä I olevan] 3 artiklan 3 kohdan a alakohdassa tarkoitetussa sidossuhteessa.
 - Kantaja ei ole NMI-instituutin välittömässä määräysvallassa.
 - Kantaja on kuitenkin julkisyhteisön tai -laitoksen epäsuorassa määräysvallassa hallintoneuvoston välityksellä, sillä enemmistö sen jäsenistä on julkisyhteisön tai -laitoksen edustajia.
 - Kun otetaan huomioon kaikki hallintoneuvostolle säätiön perustamiskirjassa annetut tehtävät, on todettava, että hallintoneuvosto ohjaa säätiötä.
 - Kantajan toimintakenttä määräytyy säätiön tarkoituksen mukaan, joten on katsottava, että julkisyhteisöllä tai -laitoksella on riittävästi vaikutusta myös kantajaan.
- 18 Kantaja katsoo, ettei se ole julkisyhteisön tai -laitoksen määräysvallassa ja että se olisi näin ollen luokiteltava pk-yritykseksi, ja perustelee tätä seuraavasti:
 - Säätiö toimii yksinomaan säätiön objektiivisen tarkoituksen mukaisesti. Sen lisäksi ei ole mitään muuta tahdonmuodostusta.
 - Hallintoneuvosto ei vaikuta säätiön tai säätiön muiden toimielinten tahtoon, eikä se pyri vaikuttamaan siihen, mitä päätöksiä säätiö tekee kantajan yhtiökokouksessa.
 - Hallintoneuvosto olisi rinnastettava neuvoa-antavaan elimeen, joka ei voi vaikuttaa kantajaa koskeviin päätöksiin.

- Yleensä säätiöiden hallituksella on laaja toimivalta.
- NMI-instituutin hallintoneuvosto ei voi antaa hallitukselle ohjeita. Tämä koskee myös sitä, miten hallitus käyttää niitä oikeuksia, joita NMI-instituutilla on osakkaana kantajana olevassa yrityksessä.

TYÖASIAKIRJA